

CHET TILLARNI O'QITISH NAZARIYASI VA UNING MAQSADI

Jumanazarova Aziza Sayfiddin qizi

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax Davlat

Pedagogika Universiteti talabasi

Email: jumanazarovaaziza51@gmail.com

ANNOTATSIYA

Chet tillarni o'qitish metodikasi" kursida bo'lajak o'qituvchi ushbu fanni o'qitish metodini o'rganishi mumkin. O'qituvchi chet tili darsini o'qitish metodidan to'g'ri foydalanish orqaligina darsni to'g'ri tashkil qilishi mumkin. "Chet tilini o'qitish metodikasi" maktablarda o'tiladigan chet tili darslarining ta'lim me'yorlarini o'quvchilarga darsda va darsdan tashqari materiallarni qanday o'tkazishni belgilab beradi, chet tilidan dars beradigan bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy jihatdan tayyorlaydi.

Kalit so'zlar: metod, chet tillarini o'qitish, ilmiy uslubiy adabiyotlar, individual usuli, **METODOLOGIYA**

THE THEORY OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES AND ITS PURPOSE

Jumanazarova Aziza

A student of Jizzakh State Pedagogical

University named after Abdulla Qadiri

Email: jumanazarovaaziza51@gmail.com

ABSTRACT

In the course "Methodology of teaching foreign languages", a future teacher can learn the method of teaching this subject.. A teacher can organize a lesson correctly only by using the method of teaching a foreign language lesson correctly. "Methodology of foreign language teaching" determines the educational standards of foreign language classes held in schools, how to transfer materials to students in class and outside of class, prepares future foreign language teachers professionally.

Key words: method, teaching foreign languages, scientific methodical literature, Individual method, **METHODOLOGY**

Kirish (introduction)

Chet tilini o‘qitish metodikasi – o‘qitishning maqsadi, mazmuni, metod va vositalarini o‘rganuvchi fan bo‘lib, chet tilini o‘qitishga oid adabiyotlardan foydalangan holda talabalarga bilim berish va o‘qitishning yagona yo‘lidir.

Aslida metod nima? Tizimli ta‘limning tamal toshi bo‘lgan metod lug‘atda “maqsadga erishish uchun qo‘llanilgan yo‘l, usul, tizim, tartib, siyosat” va “bir maqsadni amalga oshirish uchun reja asosida olib boriladigan, fanda ma‘lum bir natijaga erishish” degan ma‘nolarni anglatadi. Metodologiya yangi fan bo‘lsa-da, uning rivojlanish jarayoni jadal rivojlanib borayotganini ko‘rishimiz mumkin. Uslubiy kontseptsiya evolyutsiyasida barcha chet tillarini o‘qitish usuli yoki ma‘lum bir chet tilini o‘qitish usulini hisobga oladigan tendentsiyalar mavjud. Bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlash hozirgi kunda juda muhim. Zero, o‘qituvchi o‘z fanini nazariy va amaliy jihatdan puxta o‘zlashtirgandagina yuqori saviyali professional o‘qituvchi bo‘la oladi. “Chet tillarni o‘qitish metodikasi” kursida bo‘lajak o‘qituvchi ushbu fanni o‘qitish metodini o‘rganishi mumkin. Uslubiy tamoyilga ko‘ra, maktablarda chet tili darslari tartibsiz va tasodifiy bo‘lmagan holda tizimlashtirilib, oddiydan murakkabgacha o‘tiladi. O‘qituvchi chet tili darsini o‘qitish metodidan to‘g‘ri foydalanish orqaligina darsni to‘g‘ri tashkil qilishi mumkin. “Chet tilini o‘qitish metodikasi” maktablarda o‘tiladigan chet tili darslarining ta‘lim me‘yorlarini, o‘quvchilarga darsda va darsdan tashqari materiallarni qanday o‘tkazishni belgilab beradi, chet tilidan dars beradigan bo‘lajak o‘qituvchilarni kasbiy jihatdan tayyorlaydi. Chet tili maktablarda tegishli darajada o‘qitilishi va bugungi jamiyat talablariga javob berishi uchun bo‘lajak o‘qituvchi “Chet tillarni o‘qitish metodikasi” fanining nazariy kursini juda yaxshi o‘zlashtirishi zarur.

Shuningdek, talaba o‘z bilimidan pedagogik amaliyot jarayonida, diplom yoki kurs ishlarini bajarishda, maktab hayotida yuzaga keladigan turli qiyinchiliklarni yengib o‘tishda foydalana olishi zarur. Bo‘lajak o‘qituvchilarni kasbiy tayyorlashda “Chet tillarni o‘qitish metodikasi” nazariy kursi asosiy o‘rinni egallaydi. Har bir

fanning o‘z maqsadi bo‘lganidek, “Chet tillarni o‘qitish metodikasi” kursining ham bir qancha maqsadlari bor. Ular quyidagilar:

1. Maktabda chet tilini o‘qitishning asosiy xususiyatlarini ochib berish va o‘quvchilarni nazariy bilimlarini amaliyotda duch keladigan muammolarni hal qilishda qo‘llashga o‘rgatish;
2. Talabalarni mamlakatimizda va xorijda xorijiy tillarni o‘qitishning asosiy yo‘nalishlari bilan tanishtirish;
3. Metodikani fan sifatida ko‘rib, uning qismlarini o‘rgatish.
Shuningdek, chet tilini o‘qitish jarayonida talabalarni ijodiy mehnat qilishga yo‘naltirish;
4. Talabalarni ilg‘or o‘qituvchilarning tajribalari va pedagogik ishlari bilan tanishtirish va amaliyot davomida o‘sha tajribalardan foydalanishni o‘rgatish;
5. Seminar va amaliy mashg‘ulotlarda maktab ishida va chet tilidan dars berishda o‘qituvchi uchun zarur bo‘lgan malakalarni talabalarga o‘rgatish;
6. Bo‘ljak o‘qituvchini ilmiy uslubiy adabiyotlarni o‘qishga, ular bilan hamqadam bo‘lishga o‘rgatish Ularning kasbiy saviyasini, bilimini oshirish uchun tinmay mehnat qilishga tarbiyalash;

Metodologiya. O‘qitish metodikasi - bu o‘qituvchi va talabalarning o‘zaro tartibli bog‘langan faoliyatlari orqali metodlarni o‘rganadigan fanlar majmuasidir. Metodologiya- ta’lim muammolarini hal qilishga qaratilgan, hamda o‘qituvchining maqsadli harakatlar tizimi asosida o‘quvchilarni maqsadlariga erishishga yetaklaydigan ta’lim faoliyati hisoblanadi. Metodika bir qancha o‘qitish usullarini o‘z ichiga oladi, ular quyidagilar: an’anaviy, innovatsion va boshqalar. Chet tilini o‘rgatish metodologiyasi biron bir fanga bir tomonlama yo‘naltirishdan qochgan holda, o‘qitishning nazariy va amaliy masalalarini hal qilishda asosiy va tegishli fanlar ma’lumotlarini o‘z ichiga oladi . Metodologiya fan sifatida ta’lim jarayoniga asoslanganxolda, tarkibiy qismlarga bo‘linadi, bular: o‘qituvchining o‘quv faoliyati, mashg‘ulotlarni tashkil etish (maqsadlari, mazmuni, texnikalari, usullari va vositalari), talabalarning ta’lim faoliyati. Ta’lim nazariyasi - pedagogikaning bilim, ko‘nikma va

malakalarni o'zlashtirish qonuniyatlarini o'rganuvchi, shaxsni turli faoliyat turlariga, o'qitishning mazmuni, usullari va tashkiliy shakllariga, ta'lim jarayonining uning ishtirokchilariga ta'sirini o'rganuvchi pedagogika sohasi hisoblanadi. Nazariya ikki jihatda ko'rib chiqiladi: o'qitishning yondashuvlari va prinsplari. Prinsip - faoliyat turlarida pedagogik tushunchaning, idrok etilgan qonun va qonuniyatlarning, o'qitishning maqsadlari, mohiyati, mazmuni, tuzilishi haqidagi bilimlar, uni amaliyotning tartibga soluvchi normasi sifatida ishlatishga imkon beradigan instrumental ifodasidir. O'qitishga yondashuv - bu metodikaning asosiy kategoriyasi bo'lib, til tadqiqotchisi va til o'qituvchisining tilning o'zi va uni o'zlashtirish yo'llari haqidagi qarashlari haqida tushuncha beradi. U tilni o'rganish tizimining tarkibiy qismi bo'lib, tilni o'zlashtirishning eng umumiy lingvodidaktik asosi bo'lib xizmat qiladi va tanlangan bilim strategiyasi haqida tushuncha beradi, bu o'qitish usullari va turlarini tanlash uchun asos bo'lib xizmat qiladi. "Chet tillarni o'qitish metodikasi" kursi o'qitish jarayonida uchta asosiy komponentdan iborat. Komponent - o'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'quv jarayonida maqsadni amalga oshirishga qaratilgan harakatlar majmui bo'lib, o'quv jarayonining uchta asosiy komponenti bor. Ular quidagilar:

1. O'qituvchining faoliyati.
2. Ta'lim olish shartlari.
3. Talabalarning faolligi.

O'qituvchi faoliyati o'z navbatida o'qituvchining shaxsiyati, o'quvchilarga munosabati, psixologik holatini o'z ichiga oladi. Ta'lim muhiti haqiqiy ta'lim sharoitlarini o'z ichiga oladi. Bunga o'qitishning uslubiy ishlari, o'qitish vositalari kiradi. Talaba faoliyati o'quvchining shaxsiyati, uning o'qish qobiliyati va boshqalarni o'z ichiga oladi. Ushbu uchta komponent birlashtirilishi va bir-birini to'ldirishi kerak. Qachonki, bu yagona yoki birlashtirilgan faoliyat bo'lsa chet tilini o'rgatish jarayoni shunchalik samarali bo'ladi. Shuning uchun bo'lajak o'qituvchi bu uch komponentni hech qachon unutmasligi kerak. Binobarin, «Chet tillarni o'qitish metodikasi» o'qitishning maqsadi, mazmuni, vositalarini o'rganuvchi fan bo'lib, chet tilini o'qitishda qo'llaniladigan vositalar yordamida o'quvchilarni tarbiyalashni ham

o'rgatadi. Agar metodikaning evolyutsiyasiga nazar tashlasak, o'qitishning o'ziga xos tendentsiyalari boshidanoq kuzatilgan. Shunga asoslanib, ikki xil usul paydo bo'ldi.

1. Umumiy usul
2. Individual usul.

Umumiy metod umumiy chet tilini o'qitish jarayonidagi qonuniyat va xususiyatlarni o'rganadi. Qaysi chet tilini tanlash, o'rganish yoki o'rgatish muhim emas, hohlagan chet tilini hisobga olish mumkin. Boshqacha aytganda, barcha chet tillari bo'yicha o'quv materiallarini tanlash, darsning turli bosqichlarida og'zaki va yozma ishlarning bog'lanishiga teng munosabatda bo'ladi. Masalan: Mamlakatimizda o'qitiladigan barcha G'arbiy Evropa tillari (ingliz, frantsuz, nemis) umumiy chet tillarini o'rganish jarayoni qoidalariga bo'ysunadi. Biroq o'qituvchi ma'lum bir tilning o'ziga xos xususiyatlariga tayansa, barcha chet tillarini o'qitishning umumiy qonuniyligi etarli emas. Shuning uchun u shaxsiy ta'lim usulidan foydalanadi. Individual metod - ma'lum bir tilga oid lingvistik va nutq hodisalarini o'rganadi. Misol uchun, faqat ingliz tilida uzluksiz fe'l shakli mavjud, faqat nemischa ot va sifatlarni moslashtiradi va faqat frantsuzcha diakritiklardan foydalanadi va artikllarni qisqartiradi. Bundan tashqari, bu tillarning fonetikasida ham farqlar mavjud. Bularga ingliz tilidagi triftonglar, nemis tilidagi qattiq diftonglar, frantsuzcha oldingi unlilar kiradi. U yoki bu chet tilining ritmlari va usullarida juda katta farqni ko'rish mumkin. Yuqorida sanab o'tilgan barcha hollarda har bir tilning o'ziga xos metodikasining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda, o'quvchilarga chet tilini o'rgatish usullari, shakl va turlarini tezkorlik bilan ishlab chiqish davr talabidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR, (REFERENCES)

1. Shamahmudova, A. F. (2020). Interrogative Forms as an agent of Politeness Strategy. *JournalNX*, 6(06), 170-175.
2. Furkatovna, S. A., Jurabekovna, T. M., & Mamurjonovna, T. P. (2021). Gender aspects of politeness strategy in speech acts. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 1488-1496.
3. Dilmurodovich, A. D., Bahodirovich, G. Y., Dustqobilovich, A. K., & Uchqun o'g'li, B. S. (2021). Comparative Features of Breast Cancer in Patients with and Non Suffering with Type 2 Diabetes Mellitus. *European Journal of Life Safety and Stability* (2660-9630), 12, 68-70.
4. Furkatovna, S. A., & Gazanfarovna, B. D. (2022). VERBAL POLITENESS AS A STRATEGY OF APPROACH. *Journal of Positive School Psychology*, 1593-1599.
5. Dilmurodovich, A. D., Bahodirovich, G. Y., Dustqobilovich, A. K., & Uchqun o'g'li, B. S. (2021). Comparative Features of Breast Cancer in Patients with and Non Suffering with Type 2 Diabetes Mellitus. *European Journal of Life Safety and Stability* (2660-9630), 12, 68-70.